

Burhanettin **Duran**

bduran@setav.org

1 Nisan'a dair çeşitli seçim sonucu yorumlarının gözden kaçırdığı üç gerçek var. İlki, ülkemizde siyasetin her daim dinamik ve önemli olduğudur. İkincisi, Türkiye'nin başkanlık sistemi ile yönetildiğidir. Üçüncüsü de kaotik uluslararası ortamın getireceği değişim, risk, çatışma ve fırsatların iç siyasetimizi etkileme ihtimalidir.

31 MART'IN ARDINDAN SİYASETİN GELECEĞİ

Sandıklara bir hafta kala liderler ve başkan adayları yoğun kampanyalar yürüttü. Projeleri vaatler, polemikleri iddialar, gafları reklamlar kovaladı. Son hafta bütün kozlar paylaşıldı ve herkes eteğindeki tüm taşları döktü. Gaye kendi seçmen tabanını konsolide etmek ve diğer küçük partilerden oy çekmekti. Katılım oranı, başa yarışan adaylar için en önemli meseleydi. 2019 seçimlerinin aksine bu seçimlerde partiler için "seçmeni sandığa götürme" meselesi daha zorlu görünen bir husustu. Bunun için de son hafta birçok büyükşehirde "seçimlerin aslında iki aday arasında geçtiği" tezi sıklıkla işlendi. Ancak bunu kolaylaştıracak, ortak bir argümana ihtiyaç vardı. O da tahmin edileceği üzere bir tür "beka söylemi" gerektiriyor. Başa baş yarışmanın olduğu şehirlerde, son birkaç günde kampanyasının unsurlarını, "kararsızları etkileyecek, kazanıyorum havası oluşturacak" şekilde toparlayabilen partilerin adayları ipi göğüsledi.

Kampanyaların gündemleri belirli konular etrafında döndü. Cumhuriyetçi,

muhalefet partilerinin "eser ve hizmet" performansı gösteremediği ve CHP'li başkanların 2019'daki vaatlerini gerçekleştirmediği fikrini işledi. "Kimin ne kadar metro yaptığı" tartışması buna bir örnek. Muhalefetin beceriksizliği ve iç çekişmeleri konularına ek olarak Cumhuriyetçi, CHP-DEM Parti iş birliğini ve ucu İBB Başkanı İmamoğlu'na dayanan "deste deste para sayma skandalını" öne çıkarıyor, CHP İstanbul İl Başkanlığı'nın satın alınmasında kullanılan paraların kaynağını (kimlerden bağış alındığını) sorguluyordu. Mayıs 2023 seçimlerindeki başarısını "altılı masa nerede" sorusuyla hatırlatan Cumhurbaşkanı Erdoğan, sıklıkla "enflasyonla mücadeleyi mutlaka başarıya ulaştıracağını" vurgulamayı ihmal etmedi.

Tek başına seçimlere girmeyen muhalefet partileri ise ortak ve başat bir söylem kurmaktan uzak durdu. CHP, kampanyasını beklediği gibi enflasyon ve emekliler üzerine kurdu. Genel başkanlık değişimi, iç tartışmalar ve aday belirleme sancuları sebebiyle CHP kampanyasına geç başladı. Parti örgütlerinin seferberliği ve kızgın-umutsuz seçmenin sandığa götürülmesi hâlâ bir risk olarak duruyordu. 2019 seçimlerinde ittifak yapmış muhalefetin ortak söylemi, "Erdoğan karşıtlığı" ve "tek adam demokrasisi" söylemleriydi.

(Eyüp Erel / AA, 31 Mart 2024)

CHP, 2019 VE 2023 İTTİFAKLARINI SEÇMEN NEZDİNDE FARKLI BİR MODELLE DE OLSA SÜRDÜREBİLDİ. İMAMOĞLU VE YAVAŞ'IN OLUŞTURDUĞU MENFAAT VE PROPAGANDA AĞLARI, YAKIN PARTİLERİN SEÇMENİNE ULAŞABİLDİ. YİNE, BÜYÜKŞEHİRLERE EK OLARAK CHP'NİN BAZI MUHAFAZAKAR ANADOLU ŞEHİRLERİNDE BELEDİYELERİ ALMASI YENİ BİR REALİTEYE İŞARET EDİYOR.

Bazı CHP yorumcuları, bu seçimi "muhalafetin varlık-yokluk seçimi" olarak resmetse de diğer muhalafet partileri, bu argümanı satın almamıştı. Zira 2028'e hazırlık olarak birçok parti tek başına seçime girerek kendi seçmen karşılığını göstermek istiyordu. Parti başarısı ya da bekası muhalafetin genel gelecek hissiyatının ötesine geçiyordu. Bu sebeple "tek adam" ya da "muhalafetin bekası" üzerinden üretilen argümanlar, kampanya havası oluşturmadı. Bir de tabii bu argümanlar eskiydi ve Mayıs 2023 seçimlerinde kaybetmişti.

CHP ile ittifak yapmama sebeplerini anlatmaya devam eden Akşener, İmamoğlu ve Yavaş'ı eleştirerek kendi seçmenini tutmaya çalıştığı gibi bazı şehirlerde çıkardığı iddialı adaylarla CHP seçmeninden oy almayı hedefledi. DEM Parti daha karmaşık bir görünüm arz ediyordu. Bir yanda İstanbul, Ankara ve Mersin gibi şehirlerde CHP ile kısmi iş birliği yaptı. Diğer yanda yüzde 13'lerden Mayıs 2023'te yüzde 8'lere inen oyunu daha fazla düşürmek istemedi. Stratejik oy verme eğilimi yüksek seçmenini, il ve ilçe bazında yönlendirme niyetindeydi. CHP-DEM Parti iş birliğinin eleştirilmesini dengelemek istercesine çok sayıda DEM Partili "muhatap Erdoğan" söylemi ile "yeniden çözüm süreci" ihtimalinden bahsettiler.

Cumhur İttifakı'ndan ayrılan ve AK Parti küskünlerini hedefleyen YRP ise "CHP'ye kazandıracak siyaset takip etme" eleştirisini savuşturmakla meşgul oldu. Göçmen karşıtlığı temasıyla siyaset eden Zafer Partisi gündem oluşturamıyor ancak alacağı oy merak ediliyordu. Memleket Partisi, DEVA, GP, SP ve diğerleri 2028 seçim dönemine kadar ayakta kalabilmenin gayreti içinde.

31 Mart seçim sürecinde kampanyalar kadar seçim sonuçlarının ne gibi etkide bulunacağına dair senaryolar da dikkat çekti. 1 Nisan sonrasında tahayyül eden yorumlar, içte ve dışta ilgi gördü. CHP adaylarının (özellikle İstanbul'da) kaybetmesi durumunda muhalafetin

darmadağın olacağı ve büyük bir krize sürükleneceği değerlendirildi. CHP ve İYİ Parti çevrelerinde genel başkanlık sorgulaması, bölünme ve siyasete ilginin kaybolması yaşanacağı tezi öne çıkarıldı. Seçimi kaybederse İmamoğlu'nun siyasi hayatının biteceği ileri sürüldü. İmamoğlu'nun kazanması durumunda "muhalafetin lideri" olacağı yorumunda bulunanlar oldu.

1 Nisan'a dair bu tür yorumların gözden kaçırıldığı üç gerçek var. İlki, ülkemizde siyasetin her daim dinamik ve önemli olduğudur. AK Parti CHP'den bazı büyükşehirleri alabilseydi Türkiye Yüzyılı vizyonu için yeni bir sinerji oluştururdu. İkincisi, Türkiye'nin başkanlık sistemi ile yönetildiğidir. Başkanlık sistemi yerel seçim sonuçlarından bağımsız olarak iktidara istikrarlı beş yıl icraat dönemi verirken siyaseti iki kutupta toplaması sebebiyle muhalafeti de etkin konumda tutuyor. Malum, 31 Mart seçimleri ülkemizin cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişinden (2018) sonraki dördüncü seçimi. Önceki üç seçim 2018 cumhurbaşkanı- milletvekili seçimleri, 2019 yerel seçimleri ve 2023 cumhurbaşkanı- milletvekili seçimleriydi. 1 Nisan sonrasında Cumhurbaşkanlığı Erdoğan'ın önünde dört yıllık bir icraat dönemi var. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yerleştiği bu ikinci dönemde (2023-2028) ekonomiden dış politikaya birçok alanda önemli atılımlar gerçekleştirilecek. Bu noktada 2019 yerel seçimlerinden sonra muhalafetin erken seçim ve hatta ittifak gündeminin onlara 2023'ü nasıl kaybettirdiğini hatırlatmak yerinde olur. Üçüncüsü de kaotik uluslararası ortamın getireceği değişim, risk, çatışma ve fırsatların iç siyasetimizi etkileme ihtimalidir.

31 Mart: AK Parti'nin Dönüm Noktası mı, CHP'nin Miladı mı?

31 Mart yerel seçimleri demokratik bir olgunluk içinde gerçekleşti. Siyasi rekabetin sandık sonucu ile belirlenmesi

ülkemizde demokrasinin pekiştiğinin yeni bir göstergesi oldu. Katılım oranının yüzde 78,55 olduğu seçimlerde yüzde 37,76 oy, 14 büyükşehir, 21 il ile CHP birinci parti çıktı. İlk dikkat çeken husus CHP'nin yeni oy almasından ziyade katılım düşüklüğü ve AK Parti seçmenindeki kayıplar. CHP oylarını 3,3 milyon artırırken AK Parti 4,2 milyon düşürdü.

Büyükşehirlerde "tabanda ittifak" hedefinin çalıştığı, DEM Parti ve İYİ Parti'nin oylarının çoğunluğunun CHP'li adaylara gittiği ortada. CHP hem kendi seçmenini konsolide edebildiği gibi hem de yakın partilerin tabanından güçlü destek aldı. Bu sonuçlarla yerel seçimlerde yatırımlar ve projelerden ziyade sosyal belediyeçiliğin, adayların ve hepsinden önemlisi ekonomik duruma verilen tepkinin öne çıktığı söylenebilir. CHP, 2019 ve 2023 ittifaklarını seçmen nezdinde farklı bir modelle de olsa sürdürebildi.

İmamoğlu ve Yavaş'ın oluşturduğu menfaat ve propaganda ağları, yakın partilerin seçmenine ulaşabildi. Yine, büyükşehirlerde ek olarak CHP'nin bazı muhafazakar Anadolu şehirlerinde belediyeleri alması yeni bir realiteye işaret ediyor.

CHP Genel Başkanı Özel, seçim sonuçlarını "yeni bir siyasi iklimin kapısının aralanması" ve dahası "tüm siyasi partiler için bir milat" olarak niteledi. Değişim iddiasıyla yola çıkan yeni CHP yönetiminin bu olguyu bir trende çevirip çeviremeyeceğini önümüzdeki yıllarda göreceğiz.

Mayıs 2023 seçimlerinin galibi AK Parti ise bu yerel seçimlerde yüzde 35,48 oy, 12 büyükşehir, 12 il ile siyasi hayatında ilk defa ikinci parti konumuna düştü. Seçime katılmayanların ve geçersiz oyların 15 milyona vardığı bu seçimlerde, AK Parti beklemediği bir seçmen tepkisi ile karşılaştı. Ders verme veya cezalandırma olarak okunan bu tepkinin detaylı mahiyeti yapılacak çalışmalarla netleşecektir. Pandemiden bu yana ekonomide yaşanan sorunlara (enflasyon ve emeklilerin şikâyetleri gibi) verilen tepki ilk akla gelen husus. Bir anlamda Mayıs 2023 ve Mart 2024 seçimlerinin ekonomiye dair faturalarının birleştiği dahi söylenebilir.

31 Mart 2024 seçimleri, 2009 ve 2019 yerel seçimlerindeki oy kaybından farklı bir durum or-

taya çıkardı. 22 yıl ve 17 seçimden sonra AK Parti birinciliği CHP'ye kaybetti. Dahası, Ege, Orta Anadolu ve Karadeniz'deki AK Parti kalelerinin CHP'li başkanlar tarafından yönetilecek olması AK Parti için yüzleşilmesi gereken meydan okumalar getirdi.

AK Parti seçmeninin tepkisini anlamak için il bazlı aday profilleri (iç çekişmeler, başka partilere geçenler), YRP faktörü (yüzde 6,19), kampanya ve seçimlerde başat söylemin olmaması gibi hususlar da eklenebilir. Malum bir süredir bu seçmen grubu iktidara ders vermeyi ertelemişti.

Cumhurbaşkanı Erdoğan seçim akşamı yaptığı balkon konuşmasıyla 31 Mart seçimlerini "bir bitiş değil, bir dönüm noktası" olarak niteledi. Milli iradeye saygısını bir kez daha gösteren Erdoğan, kapsayıcı bir dille demokrasinin erdeminden bahsetti.

AK Parti'nin yenilenme ve ders alma zorunluluğuna da işaret ederek "cesaretle özeleştiri" yapacaklarını açıkladı. Önümüzde dört yıllık icraat dönemine yine yoğun bir tempo ile devam edeceğini söyleyen Erdoğan hem olası erken seçim tartışmalarını etkisiz kıldı hem de tabanına ve teşkilatına moral verdi. AK Parti açısından "dönüm noktası," CHP açısından "milat" olan 31 Mart yerel seçimleri 2028'e kadar çok hareketli bir dönem yaşayacağımızı gösteriyor.

AK Parti yenilenmeyi sağlar ve dar gelirli lehine gelir dağılımını düzeltirse tepki koyan seçmenini geri çekebilir. CHP ise bu seçimdeki kazanımlarını tahkim edebilmek için şimdi daha ağır bir siyaset yükü altında. CHP henüz "yeni CHP" denilecek bir noktada değilse de geçmişte AK Parti'nin uyguladığı yöntem ve söylemleri kısmen de olsa takip edebildiğini gösteriyor. CHP'nin öğrenme sürecinden geçtiği anlaşılıyor. AK Parti için rakibini küçümsemek de gereksiz büyütme de hatadır.

Siyaset ustası bir lidere sahip olan AK Parti'nin muhasebe sürecini suhuletle yapması ve bu doğrultuda hem kadro hem politikalar bağlamında yenilenmesi mümkün. AK Parti önümüzdeki dört yıllık iktidar döneminde hem parti siyaseti hem de uluslararası gelişmeler bağlamında yeni fırsatlar bulacaktır. Bunun için muhasebenin kısa dönemli değil orta ve uzun vadede ısrarla uygulanan bir yol haritasına dönüşmesi gerekir.

Cumhurbaşkanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, 31 Mart Mahalli İdareler Genel Seçimlerinin ardından AK Parti Genel Merkezi'nin balkonundan vatandaşlara hitap etti. Konuşmasında, 31 Mart seçimlerini 'bir bitiş değil, bir dönüm noktası' olarak değerlendirdi. (Murat Kula / AA, 1 Nisan 2024)

Nasıl Bir Muhasebe?

AK Parti'nin seçimlere dair "cesaretle özeleştirisinin" ilk çerçevesi netleşti. 31 Mart'ı "dönüm noktası" olarak niteleyen Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın salı günü yaptığı MYK toplantısında yaptığı değerlendirme medyaya yansıdı. Bu değerlendirmede AK Parti'nin yaşadığı oylar kaybında 10 ay önce AK Parti'ye oy veren seçmenlerin bu sefer sandığa gitmemesine dikkat çekildi.

Hayat pahalılığı, enflasyon baskısı, emeklilerin refah kaybı, aday belirleme süreci gibi konular kayba götüren temel sebepler olarak sıralanırken genel merkezin, teşkilatın ve adayların sorumluluğuna vurgu yapıldı. Erdoğan'ın "sadece oylar kaybı değil, kan ve ruh kaybı da var" "şahsım dâhil bu masanın etrafında oturan hiçbir arkadaşım, 31 Mart seçim sonuçlarının sorumluluğundan kaçamaz" ve "ya hatalarımızı görerek kendimizi toparlarız ya da güneşi gören buz misali erimeye devam ederiz" cümlele-

rini kullanması AK Parti'de kapsamlı bir muhasebe ve analiz sürecinin yaşandığını göstermekte.

Elbette "millet ile arasına duvar örülmesini" engellemenin ilk adımı kendini, teşkilatını ve icraatlarını muhasebeye çekmektir. Seçmenin mesajını doğru anlamak ve gereğini yapmaktır. Kadro yenilenmesi gerekli ancak yeterli görülmemeli. Yani yapılan muhasebenin tepki veren seçmeni ikna edecek bir yol haritasına dönüşmesi ve tüm AK Parti tarafından izlenmesi gerekiyor.

Siyaset ustası bir lidere sahip olan AK Parti'nin muhasebe sürecini suhuletle yapması ve bu doğrultuda hem kadro hem politikalar bağlamında yenilenmesi mümkün. Koordinasyon, iş yapma tarzlarının gözden geçirilmesi ve özellikle tepkili seçmen ile kurulacak ilişimde atılacak olumlu adımların sinerji üreteceği de açık. AK Parti önümüzdeki dört yıllık iktidar döneminde hem parti siyaseti hem de uluslararası gelişmeler bağlamında yeni fırsatlar bulacaktır. Bunun için muhasebenin kısa dönemli değil orta ve uzun vadede ısrarla uygulanan bir yol haritasına dönüşmesi gerekir. **■**

